

Liberalizmus MDF-módra

Göncz Árpád téved, amikor azt hiszi, hogy létezik. Valójában Antall József találta ki őt egy híves, borongós őszi nap, amikor beült hozzá az unalom. Mivel ebbe nem tud beletörődni, „egyre mélyülő legitimitás- és személyiségzavarral küszködik”. „Allandó kisebbségi komplexus, beteges túlérzékenység és ebből fakadó kompenzációs kényszer” jellemzi, „az öngazolás görcsös vágya és igyekezete”. Ezzel az elmélyült lélektani műveltségre valló eszme-futtatásával (*A király meztelen, Népszabadság, május 26.*) Debreczeni József bebizonyította, hogy ő – Göncz Árpáddal ellentétben – igenis létezik, őt nem Antall találta ki.

A miniszterelnök tehát egy pszichopátát talált ki a számkra köztársasági elnöknek. Legalább azt elismerhetné Debreczeni, hogy ez nem volt szép tőle. Csakhogy ő, pártja liberális szárnyának egyik illusztris képviselője, életműve általam ismert részében soha egyetlen szóval sem vonta kétségbe, hogy pártja valamennyi vitatott képviselőjének valamennyi szóban forgó kérdésben száz százalékgig igaza van. Ez jelentős teljesítmény egy olyan liberálistól, akinek pártjában az antiliberalizmus harcos válfajai egyre meghatározóbb jelentőségre tesznek szert.

Az MDF liberálisai a szemérmetlen tényeket többnyire formális értelemben korrektnek látszó jogi érvek fügefalevelével takarják el. Debreczeni ezt említett dolgozatában elsősorban úgy hajtja végre, hogy szembeállítja a „személyes igazságérzet”-et, a „privát politikai meggyőződés”-t, a „szubjektív erkölcsi érzés”-t az elnök hivatali teendőivel, és a morál és a jog eme általa feltételezett konfliktusában Gönczöt arra szólítja fel, hogy vagy a moráljáról mondjon le, vagy a hivataláról.

Debreczenit már az is minősíti, hogy elfogadhatónak tartja az első megoldást. Neki pompásan megfelelne egy olyan elnök, aki meggyőződésének fittyet hányva végzi hivatali teendőit. Ez esetben persze megszabadulhatna a Debreczenit oly igen ingerlő („árpibácsis, grószfateros, tévéreklámos, bulvársajtós”) népszerűségétől, mely abból táplálkozik, hogy a lakosság összefüggést lát az elnök szavai, tettei és vonzó személyisége között. Göncz „személyiségzavarának” titka, hogy morális felelősséggel óhajítja gyakorolni hivatalát. Hadd csatlakozzam Nádas Péter pontos szavaihoz: „...én viszont a legnagyobb sajnálatomra se tudok elképzelni egy olyan törvényességet, amely ne a személyes igazságérzeten, a privát politikai meggyőződésen és a lehető legszubjektívebb erkölcsi érzéken lenne megalapozva.”

Az idézett jogi érvelés merőben formális mivoltát az is bizonyítja, hogy Antall, amikor kitalálta Gönczöt, már ismerte ennek igazságérzetét, politikai meggyőződését és erkölcsi érzékét is. Minderre Göncz Árpád nem az elnöki székben tett szert Antall József nyomasztó fölényének kompenzálása céljából. Ellenkezőleg: azért esett a választás éppen őrá, mert az MDF és az SZDSZ vezetői 1990 tavaszán, a paktum megkötésekor az említett tulajdonságok ismeretében őt tekintették az alkalmas személynek.

Göncz Árpád elnöki története nem úgy kezdődött, hogy különféle borsokat tört a kormány orra alá, legutóbb a Magyar Köztársaság Legfőbb Bor-

sát, azt, hogy nem írta alá Gombár Csaba felmentését. A történet a paktummal kezdődött. A paktum állást foglalt egyebek között a rádió és a televízió pártatlansága mellett, és kimondta, hogy ezeknek az intézményeknek ki kell kerülniük a kormány fennhatósága alól. Vezetőiket ezután a miniszterelnök indítványára a köztársasági elnök nevezi ki. A mihamarabb meghozandó médiumtörvény elfogadásához kétharmados többség kell.

Az elnök tehát arra kapott megbízást, és ez történetének a kezdőpontja, hogy hatalmát a rádió és a televízió kormánytól és pártoktól független működtetésének szolgálatában fejtsse ki. A hat parlamenti párt meg egyezett a rádió és a televízió vezetőinek személyében is. Gombár Csaba és Hankiss Elemér az azóta válságossá éleződött politikai helyzetben betartotta azt, amit vállalt. Mivel a társadalom riasztóan polarizálódott, Gombár csak azt tehetett, hogy műsoridőt biztosított a 168 órának és a Vasárnapi Újságnak is; a televízióban pedig a pártállam olyan régi-új exponensein kívül, mint amilyen Chrudinák Alajos és Pálffy G., Hankiss megpróbált a demokrácia nemzetközi normáinak megfelelő hírközlés és politizálás számára is teret biztosítani. Kiderült azonban, hogy ez a megoldás a legnagyobb kormányzó párt számára elfogadhatatlan. Neki csak Csurka és Chrudinák kell. Amikor nyomással, fenyegetéssel és zsarolással sem tudták Gombárt és Hankist betörni, akkor bekövetkezett az, amit Elek István, az MDF másik kiemelkedő liberálisa, kecsesen így fogalmazott meg: Gombár Csaba „Politikai alkalmatlanságának kimondása annyit jelent, sem többet, sem kevesebbet, hogy elvesztette a többség bizalmát.” (*Gombár Csaba és a kulturális bizottság, Magyar Hírlap, május 21.*)

Elek István eszme-futtatása előnyösen különbözik Debreczenitől, amennyiben kerüli a gyalázkodást és a lélektan mélységeit. De érvelése jogásziburokba bújtatott önkényességének még Debreczeni okfejtése mellett sem kell szégyenkeznie. Miféle többséget vesztett el Gombár? A parlament kulturális bizottságáét? De hiszen ez a többség sohasem állt mögötte. Tisztelet a kivételnek, kurrogott kurta láncon – a paktumot gyűlöletes kényszernek fogta fel –, most eloldották és rákiáltottak: „Fogd meg!” Így hát ez a demokratikus többség habzó szájjal nekirontott Gombárnak, aki méltóságát védte, amikor behúzta maga mögött az ajtót.

Kedves Elek István, a demokráciában nem intézhető el minden többségi vétummal. A demokrácia egyebek közt azért demokrácia, mert védi a kisebbség érdekeit. Ezért szorul ő is védelemre, ezért kell közmegegyezésre törekedni a további működéséhez elengedhetetlenül szükséges területeken. Ilyen a sajtó és a médiumok szabadsága. Ezért a megállapodás, hogy ezen a területen döntő változtatásokat csak kétharmados többséggel lehessen elérni. Ha valakinek a kinevezéséhez kétharmados többség szükséges, akkor logikai és jogi abszurdum, hogy egy bizottság egyszerű többségének (egyéb-ként formális értékű) indítványára kezdeményezzék a leváltását. Ezt a képtelenséget csak a köztársasági elnök küszöböl-

hette ki. Mivel ő közmegegyezés folytán tölti be hivatalát, továbbra is a közmegegyezés szempontjait kellett figyelembe vennie. Göncz Árpád döntése nem „politikai moralizálás” gyümölcse volt, mint Elek István állítja, nem „politikaellenes beállítottság megnyilvánulása”, hanem morális politika, mely kötelességének tekinti, hogy minden hecckampány és baljós fenyegetés ellenére teljesítse elvállalt megbízatását.

Debreczeni József kevésbé képes arra, hogy a formális jogi szempontokat korrektül fejtsse ki, a jogi érvelés nála – egyébként üdítő módon – nyílt cinizmusba csap át. Mindaddig, amíg a kormánypártok „lépéseiket a fennálló törvények keretei között teszik, az elnöknek nincs dolga”, még akkor sincs dolga, állítja Debreczeni, ha őszintén hiszi, hogy „A miniszterelnök és a kormánypártok a rádió és a televízió elfoglalására törnek.” Igen ám, csak hogy az új demokrácia megteremtésének szükségességét hirdető pártok azért akarták a rádió és a televízió státusát az új médiumtörvény mielőbbi meghozataláig ideiglenesen rendezni, mert a pártállamtól nem örököltünk alkalmas törvényeket. Debreczeni azt követeli Göncz-től és „a mögötte álló politikai erőktől”, hogy nyeljék le ostya nélkül, ha Antall az 1990-es megállapodást felrúgva nem is törvényre, hanem egy Fock Jenő miniszterelnöksége idején, 1974-ben kiadott minisztertanácsi határozatra hivatkozva a kormány felügyelete alá helyezi a rádiót és a televíziót. Kíváncsi vagyok, miféle jogásziszorszálhasogatás fogadtathatja el, hogy radikális rendszerváltozás törvényesen csak Fock Jenő politikai filozófiája alapján hajtható végre.

Miféle szereposztás ez? A kormány átlátszó fiskálistrukkokhoz folyamodik, liberális támogatói közben jogrendről papolnak. Jogrend... A kormányfő megbízható alelnököket lö be a rádióba és a televízióba, államtitkár-helyettesi besorolással. Így ezek – valóságos politikai komisszárokként – nem hivatali főnöküknek, hanem neki tartoznak felelősséggel. Az egyszemélyi felelősséggel vezetett intézmények irányítói nem főnökei a helyetteseiknek. Ráadásul az államtitkári besorolásra annak idején csak az illetmény megállapítása miatt volt szükség, most viszont – fiskálistrukk, ó! – kiderül, hogy valódi állami hivatalnokok állnak olyan intézmények élén, melyeket eredeti megbízatásuk szerint függetleníteniük kellene az állam befolyásától. Ilyen jogállapotot hozott létre a kapkodó mohóság, amellyel Antall Kádár és Fock ihletésére, de cirkuszi nyilvánosság előtt maga alá akarja gyűrni a közszolgálati médiumokat.

Semmiféle jogászififika nem takarhatja el a kormány jogtipró stratégiáját. Először posztokat kreálunk hűséges alelnökök számára, aztán a „többség” megvonja bizalmát a médiumok vezetőitől, aztán addig halogatjuk a már régóta beígért médiumtörvények meghozatalát, amíg az alelnökök Antall József és Csurka István szája íze szerint átalakítják a rádió és a televízió struktúráját és személyi összetételét. Így a ködös jövőben, netántán, majd meghozandó médiumtörvény csak szentelt víz lehet a halotton. Az MDF eddig megnyilatkozott liberálisai ezt a stratégiát ékesítik fel formális jogi érveikkel, és ily módon a közvélemény elé tárják, milyen is a liberalizmus MDF-módra.

Eörsi István

Eldőrmény: Népszab., 1992. 05. 26. dt. Debreczeni József: A király meztelen (Göncz Árpádtól)